

Van discussie naar einde bankrekening

Wat mag de bank onder de Wwft?

Banken zijn, net zoals belastingadviseurs, op grond van de Wwft verplicht om cliëntenonderzoek uit te voeren en klanten te monitoren. Deze verplichtingen kunnen aanleiding geven tot weigering of opzegging van een bankrelatie, mits concrete gronden aanwezig zijn. Opzegging gaat vaak gepaard met registratie in het interne verwijzingsregister (IVR) of het externe verwijzingsregister (EVR), met potentieel verstreckende gevolgen voor de betrokkene.

Mr. A.A. Feenstra en mr. R. Scherpenisse
Anke Feenstra en Ruben Scherpenisse zijn advocaten werkzaam bij Hertoghs advocaten.

Deze bijdrage bespreekt het juridisch kader voor het weigeren en opzeggen van zakelijke bankrekeningen en de mogelijkheden om hiertegen op te komen. De relatie tussen bank en klant is civielrechtelijk van aard, waarbij contractvrijheid het uitgangspunt vormt. Deze vrijheid geldt echter niet ongelimiteerd en wordt beperkt door de bancaire zorgplicht.

Juridisch kader bankrelatie

De verhouding tussen bank en klant is civielrechtelijk van aard. Speerpunt van het civiele recht vormt dat private actoren contractvrijheid genieten, hetgeen betekent dat zij in beginsel niet kunnen worden gedwongen een contractuele relatie aan te gaan. Dit uitgangspunt geldt ook voor het aangaan van een (raam)overeenkomst die de basis vormt voor het verkrijgen van een betaalrekening.¹ Bij het aangaan van een dergelijke regeling geldt dus in principe het spel van aanbod en aanvaarding van art. 6:217 lid 1 Burgerlijk Wetboek (BW). Voordat een overeenkomst wordt aangegaan dient wilsovereenstemming plaats te vinden tussen klant en bank. De bank kan dus in principe weigeren met een bepaalde klant in zee te gaan. Dit uitgangspunt van contractvrijheid wordt evenwel specifiek voor consumenten beperkt door (Europese) wetgeving op basis waarvan banken onder bepaalde omstandigheden verplicht zijn een basisbetaalrekening aan te bieden.² Voor deze basisbetaalrekening geldt aldus specifiek een vorm van contractdwang.³ Een basisbetaalrekening is een zeer uitgedeelde variant van een reguliere betaalrekening. De klant kan bijvoorbeeld niet rood staan of bijzondere transacties verrichten. Voor consumenten geldt dus de verplichting van de bank een basisbetaalrekening aan te bieden. Hierbij

dient nog opmerkt te worden dat hoewel volgens de wet deze verplichting alleen voor natuurlijke personen geldt, de Hoge Raad van oordeel lijkt te zijn dat deze verplichting, gelet op de ratio ervan, ook geldt voor rechtspersonen.⁴

Dat de contractvrijheid ten aanzien van deze en andere zakelijke klanten niet onbeperkt is, vloeit voort uit de zorgplicht die op banken rust. Gelet op de maatschappelijke functie van banken is namelijk in de jurisprudentie meerdere malen aanvaard dat banken vanwege hun maatschappelijke zorgplicht niet volledig vrij zijn in wie zij wel of niet als klant aanvaarden. De zorgplicht geldt namelijk op basis van bestaande jurisprudentie niet alleen ten opzichte van haar bestaande klanten, maar ook *'ten opzichte van derden met wier belangen zij rekening behoort te houden op grond van hetgeen volgens ongeschreven recht in het maatschappelijk verkeer betaamt'*.⁵ Met andere woorden: argumenten dienen aanwezig te zijn om een specifieke klant te weren. Hieronder zal blijken dat één van die argumenten kan komen uit de Wwft-verplichtingen waaraan de bank als financiële instelling gehouden is.

Verplichtingen bank Wwft

Banken kwalificeren op grond van art. 1 lid 1 jo. 1a Wwft als een 'instelling' in de zin van deze wet. Dit betekent dat banken, voordat zij een zakelijke relatie met een klant aangaan, een cliëntenonderzoek moeten uitvoeren. Gedurende deze relatie dient de klant te monitoren en waar nodig gehouden zijn meldingen te doen van ongebruikelijke transacties. In het onderstaande gaan wij op deze verplichtingen nader in.

Verplichtingen bij aangaan bankrekening

Bij het aangaan van een bankrelatie dienen banken aller-

eerst het cliëntenonderzoek volgens de regels van de Wwft uit te voeren. Het cliëntenonderzoek dient de bank in staat te stellen om (onder meer) de cliënt te identificeren, het beoogde doel en de aard van de zakelijke relatie vast te stellen alsmede om te verifiëren of de natuurlijke persoon die de cliënt vertegenwoordigt ook daadwerkelijk daartoe bevoegd is.⁶

Daarnaast moet een bank nagaan of de cliënt ten behoeve van zichzelf optreedt of ten behoeve van een derde. Ook dient een bank in sommige gevallen – bijvoorbeeld indien vastgesteld wordt dat verscherpt cliëntenonderzoek nodig is – onderzoek te doen naar de bron van de middelen waarmee betalingen worden verricht.

Verplichtingen bij klantrelatie

Indien de bankrelatie – een zakelijke relatie als bedoeld in de Wwft – tot stand is gekomen, dan is de bank gedurende de relatie verplicht om cliënten te monitoren. Dit stelt banken namelijk in staat om te voldoen aan de andere kernverplichting uit de Wwft: het doen van meldingen van ongebruikelijke transacties. Zonder deze monitoring blijven dergelijke transacties immers onder de radar.

Gedurende het bestaan van de bankrelatie kunnen banken op onvolkomenheden stuiten, hetgeen ook kan leiden tot opzegging van een bestaande klantrelatie. Dat zullen wij hieronder verder toelichten.

Weigeren en opzeggen bankrelatie

Zoals reeds hierboven opgemerkt, geldt dat de bank in beginsel vrij is een klant te accepteren of te weigeren. Dat wordt evenwel beperkt door de bancaire zorgplicht die ook geldt voor nog niet bestaande klantrelaties. Met andere woorden: een weigeringsgrond dient de beslissing te kunnen dragen. Een weigering van een bankrelatie zal dan ook op concrete gronden gebaseerd moeten zijn. Het juridisch kader voor weigering van een bankrekening sluit eigenlijk naadloos aan bij het kader dat geldt voor opzegging. Hieronder bespreken we dit.

Om eerst een beter beeld te krijgen van het weigeren, volgen hier enkele voorbeelden. Zo heeft bijvoorbeeld de rechtbank in een zaak van legale wietkwekers geoordeeld dat weigering van een bankrekening op basis van het feit dat ondernemers zich in een ‘integriteitsgevoelige sector’ bevonden niet concreet genoeg is. De rechter oordeelde derhalve dat de bank geen zakelijke rekening mocht weigeren.⁷ In het kader meer praktijkvoorbeelden waarbij een bankrekening is geweigerd.

Voorbeelden

Enkele voorbeelden waarbij bankrekeningen zijn geweigerd:

- ‘Complotdenkers’ als Viruswaarheid en De Blauwe Tijger zijn door banken geweigerd in het kader van de strijd tegen extremisme.⁸ De Rabobank accepteert geen potentiële klanten die complottheorieën en andere aantoonbaar onjuiste informatie verspreiden.
- Betaald voetbalorganisaties die door de Rabobank niet zijn geaccepteerd vanwege de verhoogde tot zelfs onacceptabele risico’s op witwassen, corruptie en fraude.⁹
- Klanten die zijn geweigerd op basis van nationaliteit. Saxo Bank weigerde een beleggingsrekening te openen voor twee Nederlandse meisjes vanwege hun Russische nationaliteit, verwijzend naar de ‘verregaande beperkingen en rapportagevereisten’ uit de sanctiewetgeving.¹⁰
- Verenigingen en stichtingen ondervinden eveneens problemen bij het verkrijgen van een bankrekening.¹¹ Volgens de Nederlandse Vereniging van Banken is het risico op witwassen bij deze organisaties groter vanwege hun mindere transparantie over jaarcijfers. Bijvoorbeeld het Comité 4 en 5 mei is door verschillende banken geweigerd vanwege het verhoogde risico.

De opzegging

Civielrechtelijk kan een overeenkomst eindigen door ontbinding, hetgeen mogelijk is bij een toerekenbare tekortkoming in de nakoming van een overeenkomst.¹² Ook een bankrelatie kan via deze wettelijke route worden beëindigd.

Niettemin is doorgaans in de praktijk te zien dat de bank gebruikmaakt van de opzeggingsbevoegdheid die de Algemene Bankvoorwaarden (ABV) biedt. Specifiek geeft art. 35 ABV¹³ een bank de bevoegdheid om een bankrelatie op te zeggen, hetgeen een bank veelal doet om zich te beschermen tegen het risico op integriteits- en/of reputatieschade.

In dit kader komt ook de Wwft weer in beeld. Banken zijn bijvoorbeeld op grond van art. 3 Wwft verplicht een relatie te beëindigen als zij het – volgens de Wwft-vereiste – cliëntenonderzoek onvoldoende hebben kunnen uitvoeren en de door haar gesignaleerde risico's onvoldoende zijn weggenomen.¹⁴ Hier zien wij in de praktijk vaak een spagaat ontstaan tussen de bank die enerzijds haar klantrelaties wil behouden en anderzijds de Wwft-verplichtingen – en de hierin opgenomen sancties – die als het zwaard van Damocles boven de bank hangen.

Andere redenen voor opzegging die in de jurisprudentie zijn geaccepteerd:

- Als de klant te weinig inzicht geeft in activiteiten en betaalstromen en een bank niet kan uitsluiten dat de producten of diensten die worden aangeboden (bedoeld of onbedoeld) oneigenlijk en/of onrechtmatig worden gebruikt;¹⁵
- Als sprake is van objectief gerechtvaardigde (en zwaarwegende) redenen. Hiervan is bijvoorbeeld sprake als een klant van de bank onherroepelijk is veroordeeld ter zake van een misdrijf zoals oplichting, valsheid in geschrift of verduistering. Het risico van witwassen schuilt immers in deze gedragingen.¹⁶

In de jurisprudentie hebben verschillende zaken de revue gepasseerd als het om opzeggingen van bankrela-

ties ging. Een spraakmakend voorbeeld betreft voetbalclub Vitesse. ING kondigde aan de bankrekening van de club te beëindigen tijdens de procedure om de club los te koppelen van de Russische eigenaar Valeri Oyf, die overigens niet op de sanctielijst stond. De bank had evenwel vraagtekens bij de Russische netwerken van Oyf, waaronder zijn vriend Roman Abramovitsj die wél op de internationale sanctielijst staat. De rechter oordeelde uiteindelijk dat ING de bankrekening moest openhouden.¹⁷

Andere gevolgen opzegging

Opzegging van de bankrelatie gaat in de praktijk veelal gepaard met andere acties vanuit de bank. Hierbij springen een registratie in het interne verwijzingsregister (IVR-registratie) en registratie in het externe verwijzingsregister (EVR-registratie) in het oog. Banken trachten namelijk via het Protocol Incidentenwaarschuwingssysteem Financiële Instellingen (Protocol) het financiële systeem zuiver te houden.

Dit doen zij onder meer door 'incidenten' van (voormalige) klanten vast te leggen. Daarbij gaat het om gedragingen van (rechts)personen die nadelig (kunnen) zijn voor de bank, haar klanten of medewerkers. Ook een opzegging van een bankrelatie op een van de bovenstaande gronden vormt veelal een incident.

De desbetreffende bank slaat een dergelijk incident op in haar intern verwijzingsregister (IVR) met als doel dat een signaal volgt indien de persoon die betrokken is geweest bij het incident een nieuw product bij de bank probeert te verkrijgen. De gevolgen hiervan zijn relatief beperkt, nu de desbetreffende persoon nog bij een andere bank kan aankloppen en daar verder kan bankieren. Bij ernstigere incidenten zal de bank ook haar collegabanken via een EVR-registratie informeren. Dan worden de gevolgen ook groter. Na een EVR-registratie is het namelijk nagenoeg ondoenlijk om nog aan een zakelijke bankrekening te komen, zeker nu sinds 1 januari 2026 een verbod voor handelaren in goederen geldt voor contante betalingen van € 3.000 of meer. Een persoon wordt dan praktisch van het digitale betaalverkeer afgesloten hetgeen grote consequenties met zich meebrengt. Conform het Protocol zullen banken enkel overgaan tot EVR-registratie indien:

- De gedraging(en) van de (rechts)persoon een bedreiging vormen, vormen of kunnen vormen voor (I) de (financiële) belangen van cliënten en/of medewerkers van een Financiële Instelling, alsmede de (Organisatie van de) Financiële Instelling(en) zelf of (II) de continuïteit en/of de integriteit van de financiële sector.
- In voldoende mate vaststaat dat de betreffende (rechts)persoon betrokken is bij de hierboven bedoelde gedraging(en). Deze vaststelling betekent dat van strafbare feiten in principe aangifte of klacht wordt gedaan bij een opsporingsambtenaar.
- Het proportionaliteitsbeginsel in acht wordt genomen.

In de praktijk is terug te zien dat een EVR-registratie veelal wordt opgelegd bij een (vermoeden van) een

strafbaar feit, bijvoorbeeld hypotheek- of identiteits-fraude, witwassen of valsheid in geschrifte. De rechter zal dan toetsen of – indien nog geen sprake is van een veroordeling – het voldoende aannemelijk is dat het strafbare feit is gepleegd.¹⁸ Daarnaast toetst de rechter ook of het proportionaliteitsbeginsel niet wordt geschaad. Hierbij wordt ook rekening gehouden met de duur van de EVR-registratie. Die mag namelijk maximaal acht jaar duren, maar wordt in de jurisprudentie nogal eens verkort.

In de praktijk blijkt dat banken soms te lichtvaardig omgaan met EVR-registraties. In zestien gepubliceerde uitspraken over EVR-registraties werd in zeven gevallen de registratie teruggedraaid. Rechters stelden in bijna de helft van de zaken vast dat banken te lichtvaardig omgingen met de hoge bewijslast, terwijl voor een registratie opzettelijke misleiding vereist is.

Juridisch verweren

Een klant die te maken heeft met een weigering, opzegging of registratie in een verwijzingsregister hoeft zich hier niet meteen bij neer te leggen. Het is namelijk mogelijk om via een civielrechtelijke procedure – meestal een kort geding – op te komen tegen de acties van de bank.

Gronden die vaak terugkomen in de jurisprudentie tegen weigering of opzegging van de bankrelatie zijn dat banken handelen in strijd met hun bancaire zorgplicht. Dit gaat meestal gepaard met het betoog dat het naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is dat een bank van haar weigeringsgrond dan wel contractuele opzeggingsbevoegdheid gebruikmaakt.

Civielrechtelijke procedures

In dit kader bespreken wij een aantal zaken.

- In een zaak van de rechtbank Amsterdam werd een grens getrokken tussen enkel een verdenking van een van de genoemde strafbare feiten en een veroordeling. De rechtbank bepaalde dat de enkele verdenking van een strafbaar feit een ‘te smalle basis vormt’ om een bankrelatie op te zeggen.¹⁹ De rechtbank overwoog namelijk dat via de bancaire zorgplicht ook voor de bank de onschuldpresumptie geldt en dus niet te snel tot een opzegging mag worden gekomen.
- In de zaak van een advocatenkantoor tegen ABN Amro oordeelde de rechtbank Amsterdam dat de opzegging van de bankrelatie niet onaanvaardbaar was. Het advocatenkantoor was niet afhankelijk van de rekening bij ABN Amro, kon haar bedrijfsvoering via andere banken voortzetten en had niet aangetoond dat het onmogelijk was elders een rekening te openen. De strategische keuze van ABN Amro om geen buitenlandse klanten meer te bedienen vanwege de hoge compliance-kosten werd als legitiem beschouwd.²⁰
- Daar staat tegenover de uitspraak in de zaak van houthandelaren tegen ABN Amro. De voorzieningenrechter oordeelde dat ABN Amro de opzegging onvoldoende had onderbouwd. De bank had niet duidelijk gemaakt welke informatie precies ontbrak,

op welke openbare bronnen zij zich baseerde, en had niet adequaat gereageerd op de uitgebreide toelichting en documentatie van de bedrijven. De rechter achtte de opzegging onzorgvuldig en naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar.²¹

- In de zaak Yin Yang c.s./ING oordeelde de Hoge Raad dat banken vanwege hun maatschappelijke positie onder bijzondere omstandigheden kunnen worden verplicht om een betaalrekening aan te bieden, ook aan rechtspersonen. Het is immers vrijwel onmogelijk om zonder bankrekening deel te nemen aan het maatschappelijk verkeer. Echter, de bank hoeft geen faciliteiten te bieden voor het storten van contant geld als het witwasrisico te groot is.²²
- In een recent arrest van het Gerechtshof Amsterdam van 28 april 2026 werd geoordeeld dat ABN Amro de bankrelatie met de beheerder van Libische staatsfondsen niet mocht opzeggen. Het hof oordeelde dat de bank onvoldoende concreet had onderbouwd dat sprake was van integriteits-, sanctie-, reputatie- of witwasrisico's. Daarbij woog mee dat eerdere strafrechtelijke onderzoeken niet tot vervolging hadden geleid, dat onvoldoende duidelijk was welke informatie nog ontbrak in het klantonderzoek en dat uitsluiting van het bancaire systeem voor cliënten feitelijk verstrekken gevolgen heeft.²³

Het is van belang om voorafgaand aan het verstrekken van informatie aan de bank een zorgvuldige afweging te maken tussen de voordelen van transparantie en de mogelijke risico's die gepaard gaan met informatiedeling

Buitengerechtelijke route

Naast de civielrechtelijke procedure bestaat ook de mogelijkheid om via een buitengerechtelijke route tot een oplossing te komen. In de fiscale procespraktijk en de strafpraktijk komt het vaak voor dat cliënten worden geconfronteerd met vragenbrieven van banken in het kader van cliëntenonderzoek. Wanneer de bank op de hoogte raakt van een fiscale discussie of een strafrechtelijk onderzoek, worden vaak uiteenlopende vragen gesteld. Deze kunnen betrekking hebben op de bedrijfsactiviteiten, zoals het inkoopproces, leveranciers en afnemers, en de onderliggende facturatie. In de praktijk richten vragen zich echter vaak op de herkomst van vermogen.

De bank kan nadere toelichting verlangen op contante stortingen, specifieke inkomende en uitgaande transacties, jaarrekeningen en omzetfluctuaties, alsmede op de (herkomst van de) middelen waarmee de onderneming is opgericht. Daarnaast kan worden gevraagd naar het

screeningsbeleid ten aanzien van leveranciers en afnemers en naar de redenen voor het aanhouden van rekeningen bij één of meerdere, al dan niet buitenlandse, banken. Ten slotte zal de bank vragen naar bepaalde processtukken uit de lopende zaak of informatie van de behandelend advocaat. In sommige gevallen gaat de bank zelfs zo ver dat, ondanks het toepasselijke verschoningsrecht, wordt gevraagd naar betalingen aan advocatenkantoren en/of betalingen van derdengeldenrekeningen. In dergelijke gevallen kan het raadzaam zijn om proactief met de bank in gesprek te gaan en de feiten en omstandigheden die aanleiding hebben gegeven tot het cliëntenonderzoek toe te lichten. Door middel van een schriftelijke toelichting of overleg kan de bank worden geïnformeerd over de achtergrond van bepaalde transacties of activiteiten, hetgeen een opzegging, weigering of registratie mogelijk kan voorkomen. Hierbij dient echter wel bedacht te worden dat informatie die aan de bank wordt verstrekt niet per definitie vertrouwelijk blijft.

Banken zijn op grond van de Wwft in bepaalde gevallen verplicht om ongebruikelijke transacties te melden bij de Financial Intelligence Unit (FIU). Via deze weg, of op verzoek van de autoriteiten zelf, kan de verstrekte informatie uiteindelijk bij de Belastingdienst of de officier van justitie terechtkomen. Het is daarom van belang om voorafgaand aan het verstrekken van informatie aan de bank een zorgvuldige afweging te maken tussen de voordelen van transparantie en de mogelijke risico's die gepaard gaan met informatiedeling. Het maken van een zorgvuldige afweging vergt ook voldoende juridische knowhow van dit rechtsgebied. Bijstand van een advo-

